

Фалько С. А.

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри тактики

Національної академії Національної гвардії України

м. Золочів, Україна

ВІЙСЬКОВА МОДЕРНІЗАЦІЯ КИТАЮ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XX СТОЛІТТЯ: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ В КИТАЙСЬКИХ ЗБРОЙНИХ СИЛАХ ТА ІНОЗЕМНИЙ ВПЛИВ

Вивчення питань пов'язаних з історією воєнних модернізації дуже актуальне питання в світі через останньої події у військовій сфері. Звісно, в першу чергу мається на увазі війна 2022–2025 рр. в Україні. Питання історії військової модернізації стає актуальними.

Дослідження присвячене історії військової модернізації Китаю 1923–1945 рр. Це була доба війн в Серединної державі між кланами мілітаристів та війни спротиву 1937–1945 рр. проти японської збройної агресії в Китаї.

Звичайно воєнна модернізація – це дуже складне питання. Воно охоплює в себе питання пов'язане з фінансуванням, закупівлі зброї, модернізації військової промисловості, політичні взаємодії між державами тощо. Але моє повідомлення пов'язане в першу чергу з використанням закордонних воєнних спеціалістів у навчальних військових закладах Китаю визначений час. Частина дослідження зосереджують увагу на лідерських якостях керівників закордонних консультативних воєнних місій які відвідували Китай в той час.

В першу чергу воєнно-політичні фігури великого масштабу. Василій Блюхер, Олександр фон Фалькенгаузен, Ганс фон Зект, Джон Стілвелл, Арнольд Ведемейер – ось прізвище відомих керівників військових місій різних країн. Оприлюднено багато документів та матеріалів стосовно дослідженної теми. Важливі події щодо обставин діяльності радянської військової місії 1923–1927 рр. Службові документи радянської військової місії в 1927 р. були конфісковані китайської поліцей в Пекіне та в подальшому опубліковані в Британії [1]. З особистих матеріалів, для нас дуже змістові мемуари А. Ведемейера з приводу його діяльності радником Чан Кайши з 1944 р. [2]. Взагалі мемуарів з приводу діяльності військових місії в Китаю багато.

Тобто головні питання дослідження зосереджене на модернізації військової освіти та ролі лідерів військових місій іноземних держав в Китаї в 1923–1949 рр.

Важливо питання щодо ролі керівників консультативних місій з Німеччини, Італії, США, Франції, СРСР що працювала в армії Гоміндану в 1927–1949 рр. головний вектор аналізу полягає в діяльності іноземців у навчальних військових закладах Китаю. Наприклад, це питання стосується і діяльності радянських військових радників в 1923–1928 рр. та в 1937–1942 рр. і американських військових інструкторів та радників в китайській армії Чан Кайши 1942–1949 рр. та інші військові місії що працювали в Піднебесній.

Дуже цікава роль японських військових радників та інструкторів що працювали в китайській военній освіті з початку XX ст. [3]. У період з 1896 по 1914 рр. це була домінуюча військова школа навчання в китайському офіцерському корпусі [4]. Навчання в Японії пройшов і майбутній лідер націоналістів Китаю майбутній генералісимус Чан Кайші [5]. У 1917 р. японські фінансові позики призвели до відправлення військової місії до Китаю з метою підготовки військ для відправлення до Європи на західний фронт Першої світової війни [6, р. 16]. Панування японської військової школи продовжувалось до 1923 р., коли в Китаї з'явилися радянські військові радники на чолі з В. Блюхером та активно співпрацювали з Гомінданом [7, р. 261]. Але, після 1923 р. вплив японської військової школи відчувалось в подальшому. Наприклад, масштаби співпраці з японцями деяких китайських політичних кіл з 1931 по 1945 рр. дозволяє оцінити робота авторитетного військового історика В. Мюррея. В своїй капітальній праці щодо дослідження Другої світової війни в главі присвяченій війні в Азії він вказує: «...армія (японська) створила потужні регіональні центри влади на територіях, окупованих Японією. Найвідомішою була Квантунська армія в Маньчжурії, але й армії на Тайвані та в Кореї також користувалися трохи не феодалною автономією. Квантунська армія мала навіть допоміжні сили, Маньчжурську імперську армію, укомплектовану китайцями та корейцями, які горіли бажанням боротися проти радянських військ і своїх співвітчизників-комуністів» [8, р. 41]. Також, дуже цікаво з цього приводу дослідження історика Ф. Джоветта що аналізує діяльність японців в таборі маріонеткових країн. За наведеними даними автора: «...у лютому 1944 р. британські розвідувальні джерела оцінили, що загальна чисельність «маріонеткових» військ і ополчення становила 627 200 осіб. Вони були розділені на 327 400 регулярних і 299 800 нерегулярних і місцевих ополченців» [9, р. 94].

Потрібно згадати нові, технічні місії авіаційні місії, що вплинули на організацію навчання китайських військових авіаторів. Це були перші кроки організації авіаційних навчальних закладів в Китаю. В контексті нашого дослідження дуже цікава діяльність італійської [10] та французької [11]. військових місії в 30-ті роки XX ст. Вони багато зробили для становлення авіаційних навчальних закладів в Китаї. Звісно, вже наприкінці 30-х на початку 40-ві рр. XX ст. провідне положення в військової авіації Китаю, через якість літаків зайняли американці.

В подальшому, дуже впливова в галузі військової освіти була діяльність американської військової місії на чолі з генералом Д. Стілвеллом. Багато зусиль було здійснено безпосередньо на покращення боєздатності китайських військ в Бірмі та Індії. Діяльність американської місії вплинула на навчання всього офіцерського корпусу армії Гоміндану з 1942 по 1949 рр. [12, р. 66–67]

Методика порівняльного аналізу моделі організації навчального процесу в військових навчальних закладах Китаю на протязі першої половини XX ст., що використовується в дослідженні дозволяє нам підкреслити результати:

1. Велике значення о організації військової освіти мав масштаб включення іноземних військових професіоналів в організацію навчання майбутніх офіцерів китайської армії.

2. Безпосередньо потрібно знати що таке конкретна національна військова школа початку та середини XX ст. в різних країнах світу. Наукові праці що досліджують американську модель військові організації першої половини XX ст. [13], радянської військовий організації, французької моделі розбудови армії, італійська військова думка та організація навчання в авіації тощо.

3. Дуже важливо ознайомлюватись з дослідженнями щодо історії військової справи в Китаї в першої половини XX ст. в Китаї.

4. Праця з дослідженнями щодо історії розбудови військової промисловості та експорту зброї теж дозволять збільшити знання щодо трансформації військової справи в Китаю в визначений період. Ці дослідження дозволяють деталізувати уявлення процесів перетворень в збройних силах Китаю.

5. Наукове питання про критерії оцінки ефективності діяльності іноземних військових місій в Китаю потребує уточнення.

6. Цікаві причини невдач роботи місії. Прикладом може служити консервативний опір Чан Кайші та його оточення втручання лідерів консультативних місій, таких як Д. Стіллуелл, В. Блюхера, в політичний курс режиму Чан Кайші.

7. Звичайно погляди дипломатів та політиків тай доби щодо особливості китайського життя китайської культури теж розширюють наші знання щодо еволюції китайської військової справи.

Перераховані пункти нашого дослідження дозволяють поглибити наукове знання щодо китайської військової модернізації та її історії в першій половині XX століття.

Література:

1. Wilbur C.M. Lien-ying How J. *Missionaries of Revolution: Soviet Advisors and Nationalist China, 1920–1927*. Cambridge: Harvard University Press, 1989. 934 p.

2. Wedemeyer Albert C. *Wedemeyer Reports!*, New York : Henry Holt & Co., New York : Henry Holt & Co, 1958. 497 p.

3. Reynolds D. *China, 1895-1912: State-sponsored Reforms and China's Late-Qing Revolution: Selected Essays from Zhongguo Jindai Shi*. Modern Chinese History, 1840–1919. M.E. Sharpe, 1995. 174 p.

4. Kaske E. Teachers, Drillmasters or Arms Dealers? German Military Instructors in China 1870–1914. *Berliner China-Hefte* 23 (October 2002). P. 82–98.

5. Tatsuo Y. Chiang Kai-shek's Study in Japan in His Memories. *Chiang Kai-shek and His Time New Historical and Historiographical Perspectives*. edited by Laura De Giorgi and Guido Samarani. Venezia Edizioni Ca'Foscari – Digital Publishing, 2017. P. 13–36.

6. Chan A. *Arming the Chinese: The Western Armaments Trade in Warlord China, 1920–1928*. Vancouver : University of British Columbia Press, 1982. 180 p.

7. Erickson J., Cass F. *The Soviet High Command: A Military-Political History, 1918-1941: A Military Political History, 1918–1941 (Soviet (Russian) Military Institutions)* 1st Edition. London, Portland, Oregon: Third Edition. Psychology Press, 1962. 889 p.

8. Мюррей Вільямсон, Міллет Еллан Р. *Війна, яку необхідно було виграти. Друга світова: стратегії, битви, рішення*. Київ : Дух і Літера, 2023. 656 с.

9. Jowett P. *Rays of the Rising Sun: Armed Forces of Japan's Asian Allies 1931-45: China and Manchukuo*. Helion and Company LTD. 2004. 148 p.

10. Coco O. The Italian Military Aviation in Nationalist China: General Roberto Lordi and the Italian Mission in Nanchang (1933–1937). *The International History Review*. 2021. 44. № 4. P. 697–720.

11. Nies V. «Apaisement» in Asien : Frankreich und der Fernostkonflikt. 1937–1940. München : Oldenbourg, 2009. 580 s.

12. Setzekorn E. The Rise and Fall of an Officer Corps: The Republic of China Military, 1942-1955. Eric Setzekorn. Norman, OK: University of Oklahoma Press, 2018. 257 p.

13. Coffman E. M. The Regulars: the American Army, 1898–1941. Cambridge : University of Toronto, 2004. 536 p.